

Geçici Alıkonulan Kesintileri

Hakedişlerden Noksanlık

Uygulayıcılar arasında, geçici hakedişlerden alıkonan iş bedellerinin hangi aşamada ödeneceğine dair tereddütler olmakta ve anlaşmazlık durumlarında erken ödenmiş söz konusu tutarlar nedeniyle idareler açısından kamu zararı oluşabilmektedir.

Konuya ilişkin mevzuat Yapım İşleri Genel Şartnamesi, Yapım İşleri Muayene Ve Kabul Yönetmeliği, ve Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmede yer almaktadır.

Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşmesinin (Anahtar Teslimi Götürü Bedel Sözleşme / Birim Fiyat Sözleşme / Karma Sözleşme) EK :7 (Değişik: RG-16/7/2011-27996) (Yürürlük: 1/8/2011) 30.maddesine dair 25 nolu dipnotla düzenlemenin seçeneklerini incelemekte yarar vardır. Söz konusu dip notun anahtar teslimi götürü bedel işler ile birim fiyat sözleşme imzalanan işlerde farklılık arz ettiği görülmektedir.

1.Anahtar teslimi götürü bedel işler:

Anahtar teslimi götürü bedel işlerde madde iki seçenekli olup başlığı "Geçici kabul noksanları" şeklindedir. Birim fiyat sözleşme düzenlenen işlerde ise 30.madde başlığı yine iki seçenekli olup başlık "İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması" şeklindedir.

Dipnotta (Değişik: 02/10/2011- 28072 R.G./ 2 md.)(Yürürlük: 8/10/2011) (1) "Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde madde metni, aşağıdaki (I) ve (II) numaralı seçenekten biri seçilerek düzenlenecektir:" denilmektedir. Bu seçenekler incelendiğinde aradaki temel farkın % 3 olan hakediş bedelinin her defasında nasıl tutulacağına farklılık olduğu

görülmektedir. Birinci seçenekte Doğrudan her defasında hak edişte yapılan iş tutarından % 3 kadarının tutulması şeklindedir. İkinci seçenekte ise teminat mektubu alınarak bu kez bedel tutmadan ödemenin tam yapılması şeklinde olmaktadır. Ancak yüklenici isterse teminat mektubu vermez ve doğrudan hak edişinden % 3 tutar önceki yöntemdeki gibi kesilir. Tabi bir diğer fark ise anahtar teslimi götürü bedel işlerde % 3 olan ödenmeyen tutarın birim fiyat işlerde % 5 olmasıdır.

Anahtar teslimi götürü bedel işlerde geçici kabulde oluşacak noksanlıklar için tutulan bu tutarlar noksansız geçici kabulün tamamlanmasından sonra ödenmektedir. Daha önce kesin sözleşmenin 30.maddesinde yer alan; "Geçici kabul noksanları için sözleşme bedelinin yüzde üç (% 3) kısmı tutulur ve **bu tutar geçici kabul eksikliklerinin tamamlanmasını müteakip kesin hesapla birlikte yükleniciye ödenir.**" Hükümü değiştirilmiştir. Dolayısıyla anahtar teslimi işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödeme yapılabilecektir.

Bir başka farklılık ise % 3 oranındaki bu tutarların fiyat farkı verilen işlerde nasıl kesileceğidir. Bunun için "Fiyat farkı ödenen işlerde bu tutar, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFİ (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesilir." Düzenlemesi getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre sözleşme tarihinden itibaren söz konusu kesinti tutarı TEFİ indeksine göre hak ediş düzenleme tarihine kadar getirilir ve elde edilen değer hak edişten kesilir.

2. Birim Fiyat Sözleşmeli İşlerde:

İkinci sözleşme yöntemi olan birim fiyat sözleşme düzenlenen işlerde geçici hak edişler olmakla beraber işin devamı sırasında kısmi kabul yapılması zorunluluğu getirilmemişse zaten % 5 hakediş bedeli tutulacaktır. Ancak Genel Şartnamenin "Birim fiyat sözleşmelerde madde metni, aşağıdaki (I) ve (II) numaralı seçenekten biri seçilerek düzenlenecektir:"

başlığındaki düzenlemelere göre Öncelikle “İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması” yönteminin seçilip seçilmediğine göre ana kural iş kalemlerinin kesin hesabının idareye verilip verilmediği önem arz eder. Bu seçenek açısından da aslında temel kural imalatın kesin hesabının yapılıp yapılmadığıdır.

Geçici hak edişlerde alıkonan tutarlar anahtar teslimi götürü bedel işlerden farklı olarak geçici kabulün onayında ödenmeyecek, ancak kesin hesabın idarece onaylanmasından sonra tutulan bu tutarlar ödenecektir. Dolayısıyla ana kural kesin hesabın idarece onaylanmasıdır.

Birim fiyat sözleşme düzenlenen işlerde % 5 alıkonulan tutarın ödenmesinde kesin hesabın idarece onaylanması zorunluluğu nedeniyle kesin hesaba ilişkin sürece de değinmekte yarar görüyoruz. Bu nedenle Yapım İşleri Genel Şartnamesinin kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi başlıklı 40.maddesinden bazı alıntılarını yapmakta yarar vardır.

Maddede “ (1) Birim fiyat esaslı sözleşmelerde kesin hesaplar aşağıdaki esaslara göre yapılır: a) İşin geçici kabulü yapıldıktan sonra, kesin hakediş raporunun düzenlenmesine esas olacak kesin metraj ve hesapların tamamlanmasına başlanır...

c) Yapı denetim görevlisi, yüklenici veya vekili ile birlikte işin gidişine paralel olarak daha önce hazırlanıp karşılıklı imzalanmış bulunan kesin metraj ve hesaplar ile işin gidişine paralel hazır olmayanları, birlikte tamamlayıp imzalayarak geçici kabul tarihinden başlamak üzere **en çok altı ay içinde idareye teslim etmek zorundadır...**

(8) Kesin hesapların ve kesin kabul tutanağının idarece onaylanmasından sonra, bunlara ilişkin onay tarihlerinin sonuncusundan başlamak üzere en çok otuz gün içinde, idarece onaylanmış kesin hesaplara dayalı olarak, yapı denetim görevlisi tarafından kesin hakediş raporu düzenlenir...

(10) Hesap kesme işleminde, gerçekleştirilen bütün işlerin

kesin hakediş raporuna geçirilen bedelinden iş sırasında geçici hakediş raporları ile ödenen miktarlar düşülür. Daha sonra 39 uncu maddede açıklanan geçici hakediş ödeme usulleri çerçevesinde, hakedişe yapılan ek ve kesintilerden sonra kalan tutar yükleniciye veya vekiline ödenir...”

Maddeden anlaşılacağı üzere, öncelikle kesin hesap ve metrajların çıkarılması müteakiben kesin hak edişin düzenlenmesi gerekmektedir.

Burada alıkonulan % 5 tutarın kesin hesabın onaylanmasından sonra hemen ödenip ödenmeyeceği ve ödenecekse nasıl ödeneceği sorusu ile kesin hesabın onayından sonra mı ödeme yapılacağı üzerinde durmakta yarar vardır. Kesin hak edişin düzenlenmesi için Kesin hesabın onaylanmasına müteakip birde kesin kabulün yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Her ikisi tamamlandıktan sonraki 30 gün içinde kesin hakediş düzenlenir. Ancak kesin hesaptan sonra kesin kabul yapılması işlemleri ayrı bir süreç izler.

Bununla beraber yukarıda alıntılanan 40.maddenin 10.bendinde kesin hakediş raporuna geçirilen bedelden iş sırasında geçici hakediş raporları ile ödenen miktarlar düşülür denilmektedir. Dolayısıyla geçici hakediş raporlarıyla alıkonan tutarların kesin hesabın ve kabulün onayından sonra düzenlenecek kesin hakediş raporuyla ödeneceği anlaşılmaktadır.

Böylece geçici kabulden sonra teminat süresi (en az 12 ay olduğu öne sürülmektedir) geçecek, ardından teminat süresi içinde 40.maddenin 1/c bendinde belirtildiği üzere en çok altı ay içinde kesin hesapların tamamlanması sağlanacaktır.

Yapım İşleri Muayene Ve Kabul Yönetmeliği kesin kabul başvurusu başlıklı 10.maddesinde; “(1) Kesin kabul için öngörülen süre tamamlandığında, yüklenici idareye kesin kabulün yapılması için yazılı olarak başvuruda bulunur.” Denilmek suretiyle kesin kabulün ne zaman yapılacağına dair bir açıklık getirildiği anlaşıldığından bu konuda sürenin

yapım işleri genel şartnamesine ve sözleşmeye göre işleyen süreç sonunda ortaya çıktığını kabul etmek gerekmektedir.

3. Sonuç

Yukarıda belirtilen açıklamalar doğrultusunda anahtar teslimi işlerde kesin hesabın çıkarılması halinde alıkonulan tutarların ödenmesine imkan veren düzenleme karşısında birim fiyat sözleşme düzenlenen işlerde de kesin hesabın onaylanması durumunda alıkonan % 5'lik tutarların kesin kabulün yapılmasını beklemeden ödenebileceği, (bu ödeme için hakediş düzenlenmesi, KDV ve diğer kesinti işlemlerinin yapılması, geçici kabul zaten yapıldığından yıllara sari işlerden olsa bile artık gelir vergisi stopaj kesintisi yapılmaması) anlaşılmaktadır. Öte yandan kesin kabulün zamanına ilişkin belirsizliğin ve süre uzamalarının tip sözleşmenin yüklenicinin kesin hesabın idarece onaylanması halinde ödeneceğine dair hükmü nedeniyle kesin hakediş ve kabulü yapılması işlemlerinin hesapların beklenmesine gerek olmadığı, sonucuna varılmaktadır.